

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO- 706424 - I/12/AJK

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 22 551 77 00
Fax 22 827 64 53

Warszawa, 26. VI. 2013

Pan

Marek Biernacki

Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Nierozwiązanym problemem polskiego wymiaru sprawiedliwości pozostaje brak sprawnego funkcjonowania instytucji lekarzy sądowych przejawiający się w deficycie lekarzy zainteresowanych pełnieniem tej funkcji. Z analizy skarg indywidualnych wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, iż obecny stan powoduje negatywne dla obywateli skutki prawne. Sądy odrzucają bowiem wnioski o odroczenie terminu rozprawy z uwagi na brak przedłożenia zaświadczenia od lekarza sądowego przez zobowiązaną do stawiennictwa w sądzie osobę w przypadku, gdy dostęp do lekarza sądowego z przyczyn niezależnych od niej jest niemożliwy lub znacznie utrudniony. W opisanej sytuacji, nie można mówić o w pełni zagwarantowanym prawie obywatela do sądu.

W ocenie Rzecznika, przyczyną przedstawionego problemu jest fakt, iż w obecnym kształcie ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o lekarzu sądowym (Dz. U. Nr 123, poz. 849, z późn. zm.; dalej: ustawa o lekarzu sądowym), która wprowadziła do polskiego porządku prawnego instytucję lekarza sądowego, nie przewidziano braku zainteresowania lekarzy taką formą pracy. Nie wzięto również pod uwagę, iż w efekcie, zobowiązana do stawiennictwa w sądzie jednostka nie będzie mogła uzyskać niezbędnego zaświadczenia. Regulacja, która w założeniu ustawodawcy miała usprawnić pracę sądów nie gwarantuje obywatelom realnego prawa do sądu, w szczególności prawa do rzetelnego procesu sądowego.

Zagadnienie niewystarczającej liczby lekarzy sądowych w sprawach karnych stanowiło przedmiot wieloletniej korespondencji pomiędzy Rzecznikiem Praw Obywatelskich a Ministrem Sprawiedliwości. Pismem z dnia 31 października 2008 r. Ministerstwo Sprawiedliwości przekazało Rzecznikowi informacje, iż w ocenie prezesów sądów odpowiedzialnych za podpisywanie umów z lekarzami sądowymi, nadmierny formalizm powołanej ustawy, zbyt wysokie wymagania stawiane w stosunku do osób ubiegających się o wpis na listę lekarzy sądowych oraz problemy prezesów we współpracy z okręgowymi radami lekarskimi przyczyniają się do trudności w pozyskaniu odpowiedniej liczby lekarzy na to stanowisko. Wobec powyższego w Ministerstwie Sprawiedliwości opracowywano projekt zmiany ustawy o lekarzu sądowym uwzględniający przedstawione uwagi, który miał na celu usprawnienie procedur pozyskiwania kandydatów do objęcia tej funkcji.

W piśmie z dnia 11 stycznia 2012 r. Rzecznik został poinformowany o wstrzymaniu prac legislacyjnych nad zmianą powołanej ustawy z uwagi na wątpliwości co do efektywności przygotowywanych w Ministerstwie Sprawiedliwości rozwiązań. Za bardziej skuteczny środek do osiągnięcia tego celu uznano wzrost wynagrodzenia lekarzy sądowych do 100 złotych za wydanie stosownego zaświadczenia. Powyższe nastąpiło rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 listopada 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wynagrodzenia przysługującego lekarzowi sądowemu i trybu finansowania tego wynagrodzenia oraz zwrotu kosztów dojazdu, a także wzoru zestawienia wystawionych zaświadczeń (Dz. U. z 2012 r., Poz. 1317). Nie wydaje się jednak, aby wraz ze wzrostem wynagrodzenia lekarza sądowego, zwiększeniu uległa w znaczący sposób liczba lekarzy zainteresowanych pełnieniem tej funkcji. Przedstawiony problem pozostaje więc nadal aktualny.

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, iż w celu zapewnienia sprawnego i powszechnego dostępu obywateli do lekarza sądowego konieczne jest przyjęcie przez Ministerstwo Sprawiedliwości efektywnych rozwiązań systemowych, których rezultatem będzie usprawnienie procedur pozyskiwania kandydatów na to stanowisko. W przeciwnym razie, państwo polskie może narazić się na zarzut naruszenia międzynarodowych standardów dotyczących prawa do sądu, w tym art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (dalej: Konwencja).

Artykuł 6 ust. 1 Konwencji zapewnia każdemu prawo do przedstawienia sądowi do rozstrzygnięcia wszelkich roszczeń dotyczących "praw i obowiązków cywilnych" lub każdego oskarżenia w sprawie karnej. Wynika z niego "prawo do sądu", którego jednym z aspektów jest możliwość dostępu do sądu. Uzupełniają je gwarancje zawarte w art. 6 ust. 1 dotyczące organizacji i składu sądu oraz sposobu prowadzenia postępowania. Całość tworzy prawo do rzetelnego procesu sądowego (M.A. Nowicki, Komentarz do art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, [w:] Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka., LEX 2010 r.).

W wyroku w sprawie Steel i Morris przeciwko Wielkiej Brytanii z dnia 15 lutego 2005 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: Trybunał) wyraził pogląd, iż Konwencja w swym zamierzeniu ma gwarantować prawa praktyczne i skuteczne. Jest tak przede wszystkim w odniesieniu do prawa dostępu do sądu w świetle pierwszorzędneho miejsca zajmowanego w demokratycznym społeczeństwie przez prawo do rzetelnego procesu sądowego. Kluczowe znaczenie dla koncepcji rzetelnego procesu ma zarówno w postępowaniu cywilnym, jak i karnym, zapewnienie stronie w sporze możliwości przedstawienia swej sprawy skutecznie przed sądem. Z kolei w orzeczeniu Delcourt przeciwko Belgii z 23 lipca 1968 r. Trybunał uznał, iż jakakolwiek wykładnia zwięzająca art. 6 ust. 1 Konwencji nie odpowiadałaby ani celowi, ani charakterowi tego artykułu. Trybunał zwraca tym samym uwagę na rosnącą ogólną wrażliwość na rzetelne sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Tym większe znaczenie ma więc sposób, w jaki jest on społecznie postrzegany z punktu widzenia przestrzegania gwarancji zawartych w art. 6 Konwencji (M.A. Nowicki, Komentarz do art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, [w:] Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka., LEX 2010 r.).

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o poinformowanie jakie działania zamierza podjąć Pan Minister w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji lekarza sądowego. W szczególności będę wdzięczna za informację, czy rozważy Pan Minister zmianę ustawy o lekarzu sądowym poprzez wprowadzenie do niej wcześniej przygotowywanych w Ministerstwie Sprawiedliwości rozwiązań.

Łęca wyrocy mowidły
Zeno Jipom